

Застосування методів кореляційного аналізу при формуванні регіональних стратегій розвитку (на прикладі Кіровоградської області)

На основі порівняння коефіцієнтів кореляції між основними показниками соціально-економічного розвитку Кіровоградщини та України визначаються особливості розвитку регіону. Зроблені висновки, котрі можуть служити для обґрунтування стратегій розвитку регіону, зокрема про велику роль малого бізнесу в економіці області.

кореляційний аналіз, соціально-економічний розвиток, регіональні стратегії розвитку, Кіровоградська область, малий бізнес

Відсутність у минулому власної регіональної політики призвела до виникнення значних диспропорцій у територіальній структурі економіки України, неефективного використання переваг територіального поділу праці, природно-ресурсного та науково-виробничого потенціалу регіонів, надмірного забруднення навколишнього природного середовища у багатьох містах і районах. Тому стає зрозумілим необхідність впровадження у життя обґрунтованих регіональних стратегій, які б дали змогу забезпечити ефективне управління процесами регіонального розвитку країни, узгодження дій центральних та місцевих органів виконавчої влади у структурній перебудові економіки країни та послідовному впровадженні ринкових відносин.

Теоретичні, методичні та прикладні аспекти регіонального розвитку висвітлені у цілому ряді наукових праць, серед яких можна відмітити ті, що стосуються загальних проблем (наприклад [1, 2, 3, 12, 13]); ті, що стосуються вибору системи показників, які характеризують соціально-економічний розвиток (наприклад [5, 7, 9, 10]) та ті, що присвячені питанням економіко-математичного моделювання, прогнозування та обґрунтування (наприклад [4, 6, 8, 11]). Щодо останнього напрямку, то тут необхідно відмітити відсутність загальноприйнятої методики економіко-математичного обґрунтування вибору та формування регіональних стратегій розвитку. У цьому контексті мета дослідження полягає в обґрунтуванні застосування кореляційного аналізу як першого етапу такої методики, що слідує після вибору системи показників та формування відповідної бази даних, які служать підготовчими етапами економіко-математичного моделювання. Крім того, аналіз та співставлення рівнів значень коефіцієнтів кореляції також може дати дуже цінну інформацію про стан та особливості соціально-економічного розвитку.

Зрозуміло, що планування регіональної політики має спиратися на надійну інформаційну базу даних щодо соціально-економічної ситуації кожної адміністративно-територіальної одиниці. Тому у виробленні виваженої регіональної політики і на центральному, і на місцевому рівнях необхідна статистична інформація, яка відображала б нерівномірність розвитку регіонів, характерну для України, і давала б змогу аналізувати нинішню ситуацію та відслідковувати результати впровадження комплексу заходів державної політики розвитку регіонів.

На протязі останніх 3 років система показників соціально-економічного розвитку змінювалась 5 разів, згідно постанов Кабінету Міністрів України від 4 лютого

2004 року № 113 та від 6 квітня 2005 року № 263; змінами до постанови № 263 внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 31 серпня 2005 року № 835 та від 3 липня 2006 р. № 916. Чинна на даний час постанова Кабінету Міністрів України від 20 червня 2007 р. N 833 "Про запровадження комплексної оцінки соціально-економічного розвитку Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва та Севастополя". Це свідчить про важливість та складність визначення системи показників соціально-економічного розвитку яка б найбільш повно відображала існуючий стан регіонів України. Діючий перелік факторів соціально-економічного розвитку згідно постанови № 833 нараховує 58 показників, які описують розвиток сфери реального сектору, інвестиційної та зовнішньоекономічної діяльності, державних фінансів та фінансових результатів діяльності підприємств, соціального сектору, споживчого ринку, розвитку малого бізнесу, екології.

Така велика кількість показників значно зменшує можливості їх використання у якості факторів управління економічною ситуацією, в той же час цілком очевидно, що між ними повинні існувати певні зв'язки. Показником наявності та щільності цих зв'язків виступає коефіцієнт кореляції, порівняльний аналіз рівня значень останнього в розрізі регіону та держави виступає інструментарієм визначення особливостей стратегій економічного розвитку регіону.

Аналіз почнемо з показника, що характеризує рівень оплати за спожиту електроенергію: по області він залежить від співвідношення експорту та імпорту ($r_{xy} = 0,8702$) по Україні ці чинники не пов'язані ($r_{xy} = 0,0864$). Це може свідчити про високу залежність більшості підприємств області, що спрямовані на експорт, від енергозабезпечення, повинно спонукати до покращення їх платіжної дисципліни.

Далі розглянемо показник, що характеризує обсяг прямих іноземних інвестицій на одну особу. Він тісно пов'язаний з абсолютним приростом обсягів обороту роздрібної торгівлі на одну особу, $r_{xy} = 0,8043$ (по Україні $r_{xy} = 0,9208$), та кількістю малих підприємств у розрахунку на 10 тис. наявного населення, $r_{xy} = 0,7667$, по Україні $r_{xy} = 0,9397$. Ці коефіцієнти означають, що показники мають прямий лінійний зв'язок.

Наступним показником, у кореляційних залежностях яких були відмічені розбіжності є темп зростання (зменшення) обсягу імпорту товарів. З наступними показниками коефіцієнти кореляції такі: середньомісячна номінальна заробітна плата, $r_{xy} = 0,7240$; по Україні $r_{xy} = 0,0698$; абсолютний приріст обсягу реалізованих послуг на одну особу, $r_{xy} = 0,9593$; по Україні $r_{xy} = 0,2015$.

Під час проведення аналізу була виявлена наступна тенденція в розвитку економіки Кіровоградщини – висока залежність від імпорту. Підвищення реальних доходів населення в Кіровоградській області зумовлене передусім реалізацією імпортованих товарів (перевищення експорту над імпортом веде до збільшення обсягу заборгованості з заробітної плати, а зростання обсягів імпорту - до підвищення середньомісячної заробітної плати) та послуг (коефіцієнт кореляції між обсягами імпорту та приростом обсягів реалізованих послуг на одну особу $r_{xy} = 0,9593$; по Україні $r_{xy} = 0,2015$).

Питома вага податкового боргу регіону як по Україні так і по Кіровоградській області тісно пов'язана з кількістю малих підприємств, коефіцієнти кореляції відповідно $r_{xy} = 0,9157$ та $r_{xy} = 0,8509$. Проте по Кіровоградській області це переважно малі підприємства, що реалізовували продукцію та надавали послуги (кореляція між цими показниками складає $r_{xy} = 0,8620$, а в Україні $r_{xy} = 0,0632$). Що свідчить про недосконалість в системі оподаткування малих підприємств, що пов'язано з наданням суб'єктам малого підприємництва права самостійно обирати спосіб оподаткування доходів та недостатнім контролем за доходами цих підприємств.

Особливу увагу в Кіровоградській області слід приділяти не тільки малим підприємствам а й зареєстрованим суб'єктам підприємницької діяльності - фізичним особам, оскільки коефіцієнт кореляції між питомою вагою податкового боргу регіону та кількістю зареєстрованих суб'єктів підприємницької діяльності - фізичних осіб свідчить про пряму залежність між цими показниками, $r_{xy} = 0,9176$, а по Україні лише трохи перевищує критичне значення та становить $r_{xy} = 0,4410$.

Наступні кореляційні залежності: середньомісячна номінальна заробітна плата - частка працівників, яким нарахована заробітна плата менше від прожиткового мінімуму для працездатної особи, $r_{xy} = - 0,8789$ та $r_{xy} = - 0,7683$ відповідно; середньомісячна номінальна заробітна плата - абсолютний приріст обсягу реалізованих послуг на одну особу, $r_{xy} = 0,7628$ та $r_{xy} = 0,8522$; темп зростання (зменшення) обсягу заборгованості з виплати заробітної плати - темп зростання (зменшення) обсягу заборгованості з виплати заробітну плату на економічно активних підприємствах, коефіцієнти кореляції відповідно $r_{xy} = 0,7137$ та $r_{xy} = 0,8177$. Остання залежність як по Україні так і по Кіровоградському регіону свідчить, що формування обсягів заборгованості з заробітної плати виникає в тому числі за рахунок економічно-активних підприємств, цьому питанню слід приділити особливу увагу у формуванні стратегій розвитку регіону та України.

Абсолютний приріст обсягів обороту роздрібної торгівлі на одну особу як по Україні так і по Кіровоградщині має тісні кореляційні зв'язки з кількістю малих підприємств, $r_{xy} = 0,9$, $r_{xy} = 0,8114$ відповідно, та з кількістю малих підприємств у розрахунку на 10 тис. наявного населення, $r_{xy} = 0,9106$, $r_{xy} = 0,7851$. Це підтверджує, що малі підприємства переважно спеціалізуються на випуску кінцевої продукції, орієнтованої в основному на місцеві ринки збуту. В основному, це швидкопсувні продукти, ювелірні вироби, одяг, взуття і т.п. А з показником темп зростання (зменшення) обороту обсягів роздрібної торгівлі абсолютний приріст обсягів обороту роздрібної торгівлі на одну особу має деякі відмінності по Україні та по нашій області, $r_{xy} = 0,6992$ та $r_{xy} = 0,7380$ відповідно, проте залежність по Україні по значенню наближається до високого рівня 0,7.

По регіонам Кіровоградської області абсолютний приріст обсягів обороту роздрібної торгівлі на одну особу має на відміну від України в цілому тісні зв'язки з кількістю зареєстрованих суб'єктів підприємницької діяльності - фізичних осіб, $r_{xy} = 0,7912$, по Україні $r_{xy} = 0,5894$ та з кількістю малих підприємств, що реалізовували продукцію та надавали послуги, $r_{xy} = 0,8027$, $r_{xy} = 0,1338$ відповідно. Якщо перший зв'язок по Україні є середнім, то щодо другого, то він взагалі відсутній. Справді, практика господарювання малих підприємницьких структур в Україні свідчить, що за результативністю вони, на жаль, не стали потужним сегментом вітчизняної економіки. Кількість малих підприємств тісно корелює з кількістю малих підприємств у розрахунку на 10 тис. наявного населення, коефіцієнт кореляції по області $r_{xy} = 0,7710$, по Україні $r_{xy} = 0,8670$.

Показник, що характеризує кількість зареєстрованих суб'єктів підприємницької діяльності - фізичних осіб має тісний лінійний зв'язок з кількістю малих підприємств, коефіцієнти кореляції по Україні та по Кіровоградщині відповідно $r_{xy} = 0,7972$ і $r_{xy} = 0,9780$; з кількістю малих підприємств у розрахунку на 10 тис. наявного населення тільки з регіонами нашої області $r_{xy} = 0,7452$, по Україні цей зв'язок трохи перевищує значення критерію Стюдента $r_{xy} = 0,4554$. Це можна пояснити низькою питомою вагою малих підприємств у промислових регіонах країни.

Кількість зареєстрованих суб'єктів підприємницької діяльності - фізичних осіб на 10 тис. наявного населення по Кіровоградщині має лінійний зв'язок з кількістю зареєстрованих суб'єктів підприємницької діяльності - фізичних осіб, коефіцієнт

кореляції між ними складає 0,7084, по Україні 0,5383 та означає, що на відміну від України, суб'єкти підприємницької діяльності – фізичні особи відіграють велику роль у економіці нашої області.

Кореляційний аналіз показника кількість малих підприємств, що реалізовували продукцію та надавали послуги виявив наявність зв'язку між ним та наступними показниками, а по Україні – про його відсутність. Це такі показники: кількість малих підприємств, по області коефіцієнт кореляції $r_{xy} = 0,9990$, по країні $r_{xy} = 0,1095$; кількість малих підприємств у розрахунку на 10 тис. наявного населення, $r_{xy} = 0,7697$, $r_{xy} = - 0,0498$; кількість зареєстрованих суб'єктів підприємницької діяльності - фізичних осіб, $r_{xy} = 0,9821$, $r_{xy} = 0,3566$. Ці відмінності викликані відсутністю на територій області великих промислових підприємств.

Тепер розглянемо кореляційні залежності отримані з розрахунку реальних даних, що показують тісний зв'язок між показниками по Україні, а по Кіровоградській області не дуже високі та розглянемо показники кореляційні залежності яких по Україні суттєві, а по Кіровоградській області не спостерігаються.

Почнемо з показників, що характеризують інвестиційну сферу економіки: обсяг освоєних інвестицій в основний капітал на одну особу, приріст (зменшення) обсягу прямих іноземних інвестицій, обсяг прямих іноземних інвестицій на одну особу, обсяг введеного в експлуатацію житла в розрахунку на 10 тис. населення відповідно. Ці залежності відображають нестабільну ситуацію з потоками інвестицій в нашу область. Більшість обсягів інвестиції спрямовуються у декілька регіонів області: міста Кіровоград, Знам'янка, Олександрія, Світловодськ, та райони Кіровоградський, Долинський та Олександрівський, а по Україні в цілому інвестиції розподіляються по всім регіонам, хоча також не рівномірно. Така ситуація в області призводить до того, що інвестиції не здійснюють свого стимулюючого впливу на створення нових робочих місць, збільшення середньмісячної заробітної плати, абсолютний приріст обсягів обороту роздрібної торгівлі та реалізованих послуг на одну особу, створення та розвиток малих підприємств.

Також треба звернути увагу на залежність по Україні обсягів введеного в експлуатацію житла в розрахунку на 10 тис. населення від кількості населення, $r_{xy} = 0,7344$. По Кіровоградській області цей показник складає 0,27, що свідчить про нерозвиненість ринку житлового будівництва в області та низьку матеріальну забезпеченість населення, що не здатне придбати житло в новобудовах.

Далі знову розглянемо показник, що характеризує питому вагу податкового боргу регіону в загальному обсязі податкового боргу. Якщо по області він залежить передусім від малого бізнесу, то по Україні маємо наступні коефіцієнти кореляції між показниками: середньомісячна номінальна заробітна плата, $r_{xy} = 0,8058$, $r_{xy} = 0,1762$; співвідношення середньої заробітної плати та фактичної величини прожиткового мінімуму для працездатної особи, $r_{xy} = 0,9163$, $r_{xy} = 0,1767$; абсолютний приріст обсягів обороту роздрібної торгівлі на одну особу, $r_{xy} = 0,9365$, $r_{xy} = 0,6819$; абсолютний приріст обсягу реалізованих послуг на одну особу, $r_{xy} = 0,9351$, $r_{xy} = - 0,0011$; рівень зайнятості на малих підприємствах, $r_{xy} = 0,8583$, $r_{xy} = 0,5302$; середньомісячна заробітна плата найманих працівників малих підприємств, $r_{xy} = 0,82$, $r_{xy} = 0,3326$. Такі залежності по Україні спричинені приховуванням доходів від реалізації послуг а також від отримання високих заробітних плат, що не спостерігається по нашій області.

Ще одним цікавим показником є частка працівників, яким нарахована заробітна плата менше від прожиткового мінімуму для працездатної особи. По Україні спостерігається висока залежність цього показника від кількості малих підприємств та середньомісячної заробітної плати найманих працівників на них ($r_{xy} = - 0,7474$ та

$r_{xy} = -0,8782$), тобто заробітна плата отримувана працівниками від малого бізнесу більша від прожиткового мінімуму. По Кіровоградській області коефіцієнти кореляції відповідно $r_{xy} = -0,3549$ та $r_{xy} = -0,6107$, що вказує на невисокі доходи від малого бізнесу в області чи, що більш ймовірно заниження доходів для зниження виплат по податкових зобов'язаннях.

Розбіжності в кореляційних залежностях між абсолютним приростом обсягів обороту роздрібної торгівлі на одну особу та абсолютним приростом реалізованих послуг на одну особу, рівнем зайнятості на малих підприємствах, середньомісячною заробітною платою найманих працівників малих підприємств по Україні та по області можна пояснити тим, що більшість малих підприємств Кіровоградської області займається реалізацією послуг.

Якщо ми розглянемо коефіцієнти кореляції абсолютного приросту обсягу реалізованих послуг на одну особу з іншими показниками, то помітимо, що приріст цього показника забезпечується по Україні за рахунок збільшення кількості малих підприємств, зайнятості на них, в області ж цей приріст не забезпечується, хоча більшість цих підприємств займаються саме реалізацією послуг.

Аналізуючи показники кількість малих підприємств та кількість малих підприємств у розрахунку на 10 тис. наявного населення, можна сказати, що збільшення числа малих підприємств в абсолютному та відносному значеннях по області на відміну від України не призводить до збільшення середньомісячної заробітної плати на них ($r_{xy} = 0,2911$, $r_{xy} = 0,4893$) та до швидкого зростання рівня зайнятості на них.

Найслабкішим місцем економіки області є структурна розбалансованість промислового комплексу. Застаріла і вузькоспеціалізована економічна база районів і міст області не відповідає сучасним вимогам ринкової економіки і не використовує весь наявний потенціал регіонів. Потенціал агропромислового комплексу використовується вкрай недостатньо, особливо критичним є стан розвитку тваринницької галузі. Обмеженість власних обігових коштів сільськогосподарських підприємств; зростання цін на матеріально-технічні ресурси та продукцію сільського господарства унеможлиблює застосування сучасних систем господарювання в аграрному секторі.

Ще одна проблема регіону — побутове обслуговування населення. Соціально-економічне значення цієї галузі визначається її роллю в економічному комплексі регіону, у забезпеченні специфічних потреб населення, а також постійним посиленням впливу сфери обслуговування на ефективність суспільної праці. Розраховані коефіцієнти кореляції підтверджують, що в області сфера обслуговування відіграє все більшу роль у розвитку економіки, а послуги стають важливою складовою частиною споживаних населенням життєвих благ. У стратегіях розвитку економіки регіону особливу увагу необхідно звернути на корінне поліпшення якості і культури обслуговування населення, розширення мережі підприємств сфери послуг, удосконалення їх роботи. Вже зараз більшість малих підприємств спрямовані саме на надання послуг (коефіцієнт кореляції між абсолютним приростом обсягів обороту роздрібної торгівлі на одну особу і кількістю зареєстрованих суб'єктів підприємницької діяльності - фізичних осіб, $r_{xy} = 0,7912$ та з кількістю малих підприємств, що реалізовували продукцію та надавали послуги, $r_{xy} = 0,8027$). Побутове обслуговування населення — це складний і різноманітний комплекс організаційно-технічних заходів, що включають ряд галузевих ознак: легкої, хімічної промисловості, приладобудування, будівництва.

Для економіки Кіровоградщини, враховуючи її особливості, все ж таки, необхідний розвиток всіх видів підприємницької діяльності. Тут потрібні одночасно

великі, середні та малі підприємства. Кожна група підприємств повинна вирішувати різномасштабні економічні завдання. Там, де велике виробництво є недоцільним, домінуючими будуть малі компанії. Здійснення великих проектів, які вимагають значних капіталовкладень та залучення великої кількості ресурсів, є прерогативою великого бізнесу. Стрімке зростання продуктивності праці протягом останніх десятиліть призводить до поступового зменшення кількості зайнятих на підприємствах. Протягом останніх двадцяти років виробіток на одного робітника майже подвоївся. Завдяки науково-технічному прогресові з'являються нові механізми, які щоразу більше замінюють людську працю. У нашій області великі підприємства знаходяться в скрутному становищі, тому в стратегії необхідно передбачити виведення їх з кризи, цьому якраз можуть сприяти малі підприємства та суб'єкти підприємницької діяльності. Необхідно зауважити, що зростання чисельності безробітних та популярності надомного бізнесу сприяє збільшенню кількості осіб, які відкривають свою справу. Це в свою чергу приводить до збільшення обсягів товарообороту (коефіцієнти кореляції між абсолютним приростом товарообороту та кількістю малих підприємств $r_{xy} = 0,81114$; кількістю зареєстрованих суб'єктів підприємницької діяльності – фізичних осіб $r_{xy} = 0,7912$). Отже, стає очевидним, що при співпраці з середніми та великими підприємствами області розвиток малого підприємництва призведе до розвитку економіки області та покращання загального добробуту працівників підприємств. Тому становлення малого підприємництва є одним із надзвичайно важливих та пріоритетних напрямків процесу реформування країни.

Отже, після кореляційного аналізу залежностей по Кіровоградській області та їх порівняння з коефіцієнтами, розрахованими по Україні, було виявлено, що в зростанні економіки регіону велику роль відіграє малий бізнес.

По-перше, малий бізнес забезпечує необхідну мобільність в умовах ринку, створює глибоку спеціалізацію і кооперацію, без яких неможлива його висока ефективність.

По-друге, він здатний не тільки швидко заповнювати ніші, що утворюються в споживчій сфері, а й порівняно швидко окупатися.

По-третє, малий бізнес створює атмосферу конкуренції, що призводить до їх розвитку.

По-четверте (і це, можливо, саме головне), він створює те середовище і дух підприємництва, без яких ринкова економіка неможлива.

Мале підприємництво в Україні ще не має суттєвого впливу на приріст національного багатства (коефіцієнт кореляції $r_{xy} = 0,3645$ між обсягами валової регіональної продукції та кількістю малих підприємств у розрахунку на 10 тис. наявного населення), основна маса якого формується за рахунок підприємств-гігантів, хоча основними перевагами цієї форми бізнесу є висока мобільність, швидкість реакції на часто змінюваний споживчий попит, низька капіталомісткість та висока ефективність, що досягається при достатньо вузькій спеціалізації продукції, що випускається і широкому обсязі отримуваних послуг.

Ще одним пріоритетним напрямком була виділена інвестиційна сфера. Кіровоградська область розташована в центральній частині України, у зв'язку з чим одним з основних шляхів поліпшення інвестиційної привабливості регіону має стати розвиток дорожнього господарства, створення розвиненої дорожньої інфраструктури, що відповідає умовам євро стандартів. Необхідне відновлення роботи міжрегіональних та міжнародних авіаліній. Існує нагальна потреба в створенні інвестиційної інфраструктури (бізнес-центрів, консалтингових фірм, страхових компаній, самостійних банківських установ тощо), які сприятимуть активізації інвестиційної активності регіону.

Місцевим органам виконавчої влади необхідно розробити ряд програм та проектів по стимулюванню пріоритетних видів діяльності підприємств, розташованих на відповідній території, виходячи із наявного виробничого, трудового, ресурсного потенціалу. Враховуючи специфіку регіону, до пріоритетних напрямків розвитку, які потребують першочергового інвестування відносять енергозберігаючі технології, машинобудування і металообробка, сільське господарство. При створенні регіональних стратегій необхідно зосередити увагу й на курортно-рекреаційному і туристичному розвитку територій з використанням історичних, культурних, архітектурних, природних пам'яток і заповідних місць. Розвиток зеленого туризму є одним із пріоритетних напрямків вирішення проблем зайнятості, в першу чергу, у сільській місцевості.

Сприяння відродженню села та нарощуванню обсягів аграрного виробництва у тому числі за рахунок розвитку малого бізнесу, дозволить перетворити агропромисловий комплекс області у високопродуктивний, експортоспроможний сектор економіки.

Реалізація енергоефективних науково-технічних та інноваційних проектів дасть можливість скоротити питомі витрати енергетичних ресурсів у промисловості, житлово-комунальному господарстві та соціально-побутовій сфері.

Запровадження нових технологій, створення сучасної виробничої, транспортної інфраструктури сприятиме збільшенню виробництва високоякісних товарів та послуг, підвищенню інвестиційної привабливості області та її територій, досягненню високого рівня продуктивної зайнятості населення, активізації зовнішньоекономічної та інвестиційної діяльності в області.

Робота у напрямку екологічного оздоровлення навколишнього середовища, запобігання виникненню надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру створюватиме сприятливі умови для відтворення природних ресурсів, життя та здоров'я людей, дозволить поліпшити демографічну ситуацію.

Список літератури

1. Галуза С. Г., Артемов В. И., Бутенко А. А. Особенности регионального развития в Украине // Вісник економічної науки України 2004, № 2. – С. 7 – 26.
2. Долішній М. І. Організаційне та наукове забезпечення реалізації регіональної політики в Україні // Вісник економічної науки України, 2004, №2. – С. 3 - 7.
3. Долішній М.І. Актуальні завдання регіональної політики України в сучасних умовах // Регіональна економіка, 2004, №3 – С. 16 - 32.
4. Галіцин В.К. Системи моніторингу в управлінні економікою // Моделювання та інформаційні системи в економіці. - К.: КНЕУ, 2001. - №66. - С. 5-15.
5. Артеменко В. Б. Індикатори стійкого соціально-економічного розвитку регіонів // Регіональна економіка, 2006, № 2. – С. 90-97.
6. Янковой О.Г., Яшкіна О.І. Прогнозування взаємопов'язаних показників соціально-економічного розвитку України // Статистика України, 2006, № 3. – С. 61-66.
7. Жилєнкова М.М. Система показників оцінки соціально-економічного розвитку регіонів України // Статистика України, 2005, № 4. – С. 51-54.
8. Клебанова Т.С., Талашенко А.І., Гур'янова Л.С. Порівняльний аналіз рівня соціально-економічного розвитку регіонів України// Статистика України, 2005, № 3. – С. 57-61.
9. Ахламов А. Г. Вдосконалення системи прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів в умовах децентралізації системи управління // Регіональна політика на сучасному етапі державотворення: проблеми децентралізації, ризики та перспективи впровадження: Матеріали щорічної загальноінститутської науково-практичної конференції. 31 жовтня 2006 року. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2006. – 444 с.
10. Безверхнюк Т.М. Складові потенціалу регіонального розвитку // Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. праць - №2 (28): У 2 ч. – Ч.1. – Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2006. – С. 117-126.

11. Левицький А. О. Моделювання соціально-економічного стану регіону // Регіональна політика на сучасному етапі державотворення: проблеми децентралізації, ризики та перспективи впровадження: Матеріали щорічної загальноінститутської науково-практичної конференції. 31 жовтня 2006 року. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2006. – 444 с.
12. Уманець Т.В. Методологічні проблеми щодо формування стратегій розвитку регіонів. // Стратегічний розвиток регіону – економічне зростання та інтеграція. Матеріали ХУ міжнародної науково-практичної конференції, 11-12 травня 2006 року. Ч.1. – Чернівці, 2006. – С. 103-107.
13. Уманець Т.В. Удосконалення механізмів стратегічного управління соціально-економічним розвитком регіону. // Збірник наукових праць "Теорія та практика державного управління". Випуск 2 (14). - Харків, ХарПІ НАДУ, 2006. - С. 104-110.

На основе сравнения коэффициентов корреляции между основными показателями социально-экономического развития Кировоградской и Украины определяются особенности развития региона. Сделаны выводы, которые могут быть использованы для обоснования стратегий развития региона, в частности о большой роли малого бизнеса.

On the basis of the comparison of the coefficients of correlation between the main factors of socio-economic development of the Kirovograd region and Ukraine the peculiarities of the development of region are determined. The conclusions are made, which can be used for explaining the strategies of the development of the region, particularly concerning the great role of small business in the economy of the region.